

2. Виявлення та припинення діяльності організованих злочинних груп у сфері економіки : метод. рек. / Никифорчук Д. Й., Ніколаюк С. І., Томма Р. П., Тарасенко О. С. та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 70 с.

3. Костенко М. В. Психологічні аспекти структури організованих злочинних угруповань. *Проблеми законності*. 2014. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/8338/1/24.pdf>.

4. Тарасенко О. С. Особливості проведення обшуку під час розслідування злочинів, пов'язаних з протиправним контентом в мережі Інтернет, з ознаками організованої злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 5. Т. 2. С. 154–157. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2021/5/part_2/26.pdf.

5. Про організаційно-праві основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.

Логвиненко Максим Леонідович,
ад'юнкт відділу аспірантури (ад'юнктури)
і докторантури Національної академії
внутрішніх справ

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», із 05 год 30 хв. 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан [6]. Держава зацікавлена у тому, щоб у ній існував правопорядок, тому його встановлення, дотримання, посилення є одними із найбільш важливих завдань держави. Для цього державою створено низку засобів забезпечення правопорядку, серед яких – суспільні, політичні, економічні, релігійні та інші. Проте чи не найбільшу вагу мають правові засоби забезпечення правопорядку, серед останніх – адміністративно-правові [4, с. 157].

Адміністративно-правові засоби – це законодавчо визначені основи, які закріплені у нормативно-правових актах різної юридичної сили, спрямовані регулювання балансу інтересів між державою та відповідними суб'єктами у визначених сферах.

Правоохоронна система України перебуває на етапі реформування та становлення [15, с. 439]. Забезпечення особистої

безпеки працівників Національної поліції України в умовах режиму воєнного стану суттєво відрізняється від стандартних способів, методів, прийомів, а також наявних програм підготовки особового складу правоохоронного органу, покладених в основу безпечного виконання поліцейських функцій у мирний час. Пояснюється це тим, що повномасштабне вторгнення країни агресора на територію нашої держави, обумовило особливий порядок функціонування органів та підрозділів Національної поліції України, перед якими постала низка раніше невідомих викликів, які не були притаманні їх повсякденній діяльності. Досвід роботи в умовах «пристосування» дозволяє чітко окреслити існуючі проблеми та запропонувати законодавцю шляхи їх вирішення, фактично пропонуючи варіанти реформування кримінальної поліції [14, с. 13; 3].

Діяльність органів поліції в умовах правового режиму воєнного стану ускладнюється тим фактом, що поліцейські виконують покладені на них обов'язки в умовах підвищеного ризику для життя та здоров'я [2, с. 26]. При цьому, особиста безпека поліцейського наразі є головним чинником успішного вирішення службових завдань, особливо в умовах військового стану. Знання проблеми та врахування її негативних наслідків допоможе поліцейському якісно виконувати покладені на нього службові обов'язки, вберегти життя і здоров'я [17, с. 171–172].

Відтак, доцільно визначити розширений перелік функцій покладених на працівників Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Відповідно до Закону «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану» від 15 березня 2022 р. до додаткових повноважень поліцейських було віднесено: а) організацію роботи з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт; б) застосування безпілотних літальних апаратів та спеціальних технічних засобів задля протидії їх застосуванню; в) зупинка транспортного засобу якщо є наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених [7].

Працівники Національної поліції України продовжують виконувати свої функції і безпосередньо на лінії зіткнення: допомагають людям евакуюватися, рятують з-під обстрілів та доставляють місцевим мешканцям гуманітарну допомогу. Від початку повномасштабного російського вторгнення підрозділи поліції

отримали та опрацювали понад 2 млн. 100 тисяч повідомлень від громадян, розпочали майже 14 тисяч кримінальних проваджень за фактами злочинів, вчинених військовослужбовцями російської федерації, зареєстрували понад 53 тисячі кримінальних правопорушень, розпочали понад 550 кримінальних проваджень за колабораціонізм (90 осіб вже отримали повідомлення про підозру), затримали 779 осіб за підозрою у диверсійній діяльності, зафіксували майже 11 тисяч майнових злочинів, з яких більше 10 тисяч – крадіжки. Понад 2300 підозрюваних осіб встановлені. Зареєстрували понад 11 тисяч ДТП, в яких загинуло 444 особи. Заблокували понад 2800 «ворожих інформканалів» із загальною аудиторією більш ніж 23 млн. користувачів [16].

На підставі вищевикладеного можемо зробити перший крок у напрямку розв'язання окресленої проблеми та виокремити додаткові функції покладені на працівників Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, а саме: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку, у тому числі, під час комендантської години; 2) несення служби на блокпостах; 3) виявлення та знешкодження диверсійно-розвідувальних груп; 4) забезпечення огляду місця події, що піддалося ударам безпілотними літальними апаратами, крилатими або балістичними ракетами; 5) виявлення потенційно вибухонебезпечних предметів, боєприпасів які не здетонували; 6) активна участь у рятуванні людей з під завалів зруйнованих будівель та споруд, а також охорони майна, яке залишилося без догляду; 7) посилена охорона критично важливої інфраструктури та інших об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення; 8) забезпечення найвищих міжнародних стандартів поліцейської діяльності на деокупованих та прилеглих до них територіях; 9) евакуація населення з небезпечних районів; 10) виконання поліцейських функцій безпосередньо на лінії зіткнення; 11) активна протидія незаконному розповсюдженню вогнепальної зброї та вибухових пристроїв.

Визначені поліцейські функції вимагають адаптування чинного законодавства із врахуванням відповідних заходів спрямованих на забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України. Одним із таких заходів може бути створення сучасної системи гарантій прав поліцейських, які задіяні безпосередньо в діях щодо забезпечення державного суверенітету.

Аналізуючи Закон України «Про Національну поліцію» звернемо увагу на ст. 105 яка визначає фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції. Детальний аналіз окресленої норми дає змогу констатувати, що законодавець визначає виконавчі комітети

сільських, селищних, міських рад, комунальні та приватні підприємства як джерела можливого матеріально-технічного забезпечення органів поліції задля виконання повноважень [12]. Водночас, про свою роль у цьому процесі законодавець взагалі не згадує. Також відсутня норма щодо необхідності додаткового матеріально-технічного забезпечення поліцейських, які задіяні безпосередньо в діях щодо забезпечення державного суверенітету.

В контексті запропонованої нами системи гарантій доречно також розглянути ст. 62 зазначеного вище закону, яка регламентує гарантії професійної діяльності поліцейського.

За підсумками аналізу визначеної норми закону, можемо констатувати, що законодавець гарантує забезпечувати поліцейського лише належними умовами необхідними для виконання покладених на нього службових обов'язків [12]. Разом із тим, згадування про засоби необхідні для виконання поліцейських функцій, а також додаткові засоби для поліцейських, які задіяні безпосередньо в діях щодо забезпечення державного суверенітету так само відсутнє [5; 13, с. 154–156].

З урахуванням вищевикладеного пропонується доповнити зміст Закону України «Про Національну поліцію», зокрема, п. 1, ч. 10 ст. 62 та викласти його у наступній редакції: «Забезпечується належними умовами та необхідним засобами для виконання покладених на нього службових обов'язків. В умовах дії правових режимів усіма засобами, у тому числі, засобами індивідуального захисту».

Ще одним заходом спрямованим на збереження життя і здоров'я працівників поліції, які задіяні в забезпеченні державного суверенітету може бути доопрацювання існуючої нині системи підготовки.

Підтримуючи необхідність запровадження сучасних технологій до процесу підготовки працівників Національної поліції України, вбачаємо за необхідне доповнити норми положення «Про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», а саме розділ 1 п. 6, таким видом підготовки як технологічна.

Також окреслені вище поліцейські функції, з метою збереження життя та здоров'я, як правоохоронців так і цивільного населення, тісно переплітаються із застосуванням найбільш суворого заходу примусу. Думки про важливість застосування вогнепальної зброї, в контексті забезпечення особистої безпеки поліціантів в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Варто наголосити, що основним видом вогнепальної зброї в органах та підрозділах Національної поліції України є зброя зупиняльної дії. Пов'язано це з тим, що поліцейський, який застосовує

вогнепальну зброю, у виняткових випадках, повинен зупинити протиправні дії правопорушника, зберігши життя йому та оточуючим.

Проте, одночасно із формуванням нових реалій діяльності правоохоронного органу зазначена вище тенденція почала змінюватися. Події 2014 року, а саме початок антитерористичної операції на сході нашої країни став відправною точкою формування нових більш небезпечних умов діяльності працівників правоохоронного органу.

Варто вказати, що офіційно антитерористичну операцію на сході України було розпочато у зв'язку з подальшим ускладненням ситуації у сфері національної безпеки внаслідок тривалого втручання російської федерації у внутрішні справи України, а також з метою нейтралізації обумовлених цим загроз національній безпеці України [1, с. 43].

З плином часу та розвитком ситуації, апогеєм якої стало повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, правоохоронний орган отримав абсолютно новий рівень загрози щодо особистої безпеки поліцейських. Раніше невідома форма загрози вплинула як на заходи, так і на засоби реалізації конституційного права на життя і здоров'я поліціантів.

Одним із таких засобів забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України в умовах дії режиму воєнного стану, став перехід від використання та застосування напівавтоматичної зброї зупиняльної дії (пістолет) до автоматичної убивчої зброї (автомат).

Отримання автоматичної зброї (автомат) для виконання покладених на працівника поліції обов'язків, з одного боку, підвищує рівень захисту поліцейського, з іншого боку, вимагає від правоохоронця належного рівня теоретичних знань та практичних навичок щодо поведіння із непритаманним для його повсякденної діяльності видом озброєння.

Недбале або необережне поведіння зі зброєю, неналежний рівень практичних навичок швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі, в обмежених умовах видимості, з перезарядженням зброї, а також прогалини у нормативно-правових актах, які регламентують поведіння із вогнепальною зброєю, потребують кардинального переосмислення та доопрацювання.

Аналіз норми витрат боєприпасів, затверджений Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 квітня 2019 року № 334 «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та Норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб» свідчить про те, що середня норма боєприпасів для поліцейських другої та третьої категорії із розрахунку

на одного поліцейського, становить 8,5 шт./місяць або 102 шт./рік, для 5,56x45 мм (223 Remington), 5,45x39 мм, 7,62x39 мм зр. 1943 р. (для штурмових гвинтівок, автоматів та ручних кулеметів) [10].

На цьому ж місці потреба проведення ґрунтового дослідження норми витрат боєприпасів вимагає від нас зробити крок назад та здійснити аналіз попереднього нормативно-правового документу, який визначав норми витрат боєприпасів та був затверджений Наказом Національної поліції України від 20 вересня 2016 року № 900 «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб». Відтак, результати аналізу свідчать про те, що середня місячна норма боєприпасів для поліцейських другої та третьої категорії із розрахунку на одного поліцейського, становила 4,75 шт./місяць або 57 шт./рік, для 5,45 (7,62 зразка 1943 р.) мм автоматичні (для автоматів АК-74, АКС-74У, АКМ, штурмових гвинтівок Форт-221, Форт-224) [11].

Незважаючи на той факт, що порівняльний аналіз вищезазначених нормативно-правових документів вказує на позитивну динаміку збільшення кількості патронів (боєприпасів), для поліцейських визначених категорій, вести мову про якісну підготовку щодо поводження із вищезазначеними видами вогнепальної зброї з розрахунку норми боєприпасів 8,5 шт./місяць або 102 шт./рік, на одного поліцейського не доводиться.

Цілком закономірні зміни торкнулися і поліцейських першої категорії. Адже, норма боєприпасів змінилася з 390 шт./рік до 15600 шт./рік відповідно.

Поліцейські першої категорії – це поліцейські підрозділів поліції особливого призначення, які залучаються до проведення спеціальних (антитерористичних) операцій та ведення активних бойових дій.

Поліцейські другої та третьої категорій не приймають участь у веденні активних бойових дій, натомість виконують розширений перелік функцій, визначений нами вище, питання забезпечення їх особистої безпеки також вимагає належної уваги.

Ще одним засобом спрямованим на забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України в умовах режиму воєнного стану є кратне збільшення норм витрат боєприпасів для поліцейських другої та третьої категорії для 5,56x45 мм (223 Remington), 5,45x39 мм, 7,62x39 мм зр. 1943 р. (для штурмових гвинтівок, автоматів та ручних кулеметів).

Аналіз змісту нормативно-правових актів щодо поводження з вогнепальною зброєю свідчить про те, що Інструкція з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній

поліції України, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 жовтня 2018 року № 828, містить таке визначення як «табельна вогнепальна зброя» [8], у той же час, в Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 лютого 2016 року № 70, законодавець використовує інше визначення, а саме «вогнепальна зброя» [9].

Пояснюється це тим, що термін «табельна» українська міліція отримала у спадок від радянської системи правоохоронних органів, адже достеменно відомо, що міліція була заснована 9 лютого 1919 року в період існування Української Радянської Соціалістичної Республіки, яка входила до складу Радянського Союзу, а у ті часи вогнепальну зброю працівникам правоохоронних органів видавали відповідно до табелю видачі вогнепальної зброї. Незважаючи на розпад Радянського Союзу, міліція продовжила своє функціонування в незалежній Україні. Проте, прийняття Верховною Радою України Закону України «Про Національну поліцію», поставило крапку у відносинах із радянською правоохоронною системою.

Окреслені кроки є пропорційними задля ефективного виконання поліцейських функцій, мінімізації існуючих ризиків та загроз для життя і здоров'я правоохоронців.

Адміністративно-правові засоби забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України в умовах режиму воєнного стану являють собою законодавчо визначені основи, які закріплені у нормативно-правових актах різної юридичної сили, спрямовані регулювання балансу інтересів між державою та визначеним колом суб'єктів, які безпосередньо залежать від видів і форм поліцейських функцій та регулюються враховуючи видозмінність останніх.

Пропонується внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію», зокрема, пункт 1, частини 10 статті 62 викласти його у наступній редакції: «Забезпечується належними умовами та необхідним засобами для виконання покладених на нього службових обов'язків. В умовах дії правових режимів усіма засобами, у тому числі, засобами індивідуального захисту».

Доцільно доповнити норми положення «Про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», а саме розділ 1 пункт 6, таким видом підготовки як технологічна.

Також, варто внести зміни до Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 жовтня 2018 року № 828, зокрема, визначення «табельна вогнепальна зброя» замінити на «вогнепальна зброя».

Отже, основними адміністративно-правовими засобами забезпечення особистої безпеки працівників поліції на сьогодні є:

1) чинне законодавство, яке потрібно адаптувати до оновлених функцій поліції і відповідно передбачити відповідні заходи її забезпечення (безпеки);

2) створити сучасну систему гарантій прав поліцейських, які задіяні безпосередньо в діях щодо забезпечення державного суверенітету;

3) переглянути систему підготовки працівників поліції, які задіяні в забезпеченні державного суверенітету ;

4) переглянути норми матеріально-технічного забезпечення працівників поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Аброськін В. В. Адміністративно-правові засади забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки в умовах проведення антитерористичної операції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2018. 238 с.

2. Безпалова О. І. Особливості діяльності Національної поліції щодо забезпечення прав громадян під час воєнного стану в Україні. *Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 7 груд. 2022 р.). Вінниця: ХНУВС, 2022. С. 25–27.

3. Виявлення і розслідування умисних вбивств оперативними та слідчими підрозділами Національної поліції: метод. рек. / [Никифорчук Д. Й., Савченко А. В., Тарасенко О. С. та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 116 с.

4. Мосейко А. Г. Адміністративно-правові засоби забезпечення правопорядку. *Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 16 черв. 2023 р.). Дніпро, ВНПЗ Дніпровський гуманітарний університет, 2023. С. 156 – 159.

5. Першочергові дії працівників Національної поліції у разі виявлення ознак підготовки або вчинення терористичного акту : метод. рек. / [О. М. Стрільців, В. В. Арешонков, О. С. Тарасенко та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФО-П Поліщук О. В., 2016. 105 с.

6. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України №64/2022 від 24.02.2022 // Верховна Рада України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

7. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час

дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>

8. Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 828 від 11 жовтня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1249-18#Text>

9. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 70 від 01 лютого 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>.

10. Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та Норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб: наказ МВС України 26.04.2019 р. № 334. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>.

11. Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб: наказ Національної поліції України 20.09.2016 р. № 900. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>.

12. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

13. Тарасенко О. С. Підготовка фахівців для підрозділів кіберполіції. *Legal education of the future: prospective and priority directions of scientific research: Scientific and pedagogic internship* (Lublin, Poland, November 27 – December 1, 2017). 2017, Lublin, Republic of Poland. С. 154–156.

14. Тіхонов С. В., Тарасенко О. С. Шляхи реформування кримінальної поліції. *Шляхи реформування кримінальної поліції: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (Київ, 18 лют. 2022р.) / [редкол. : В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : НАВС, 2022. С. 13–16.

15. Тіхонов С. В., Тарасенко О. С. Інститут детективів в системі Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 83–88. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/4_2022/63.pdf

16. У Нацполіції прозвітували про злочини і кримінальні справи за час воєнного стану. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-politsiya-viyna-spravy/31870345.html>.

17. Фолітар А. О., Кривонос М. В. Окремі питання забезпечення особистої безпеки поліцейських під час дії воєнного стану. *Актуальні питання адміністративного права та процесу*: матеріали всеукраїнської наукової конференції молодих вчених (Кропивницький, 02 груд. 2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 169–172.